

Vragen naar aanleiding van de presentatie over Kwaliteitszorg in VIVES NNK-platform HBO – 1 april 2021

1. Wie voeren het evaluatiegesprek?

Het evaluatiegesprek wordt gevoerd door de algemeen directeur, de directeur onderwijsbeleid en een bestuurder van het bestuursorgaan.

Zij voeren dit gesprek met het opleidingshoofd (of de opleidingshoofden als de opleiding op meerdere locaties wordt aangeboden) en de betrokken studiegebieddirecteur.

2. Hoe komt kwaliteitscultuur in deze manier van werken/auditen terug?

Of in een opleiding sprake is van een kwaliteitscultuur (een cultuur dit permanent gericht is op het ontwikkelen en borgen van kwaliteitsvol onderwijs) komt duidelijk naar boven tijdens de auditgesprekken met de verschillende betrokkenen (opleidingsverantwoordelijken en kernteam van de opleiding; studenten; alumni; docenten; vertegenwoordigers van het werkveld). Tijdens die auditgesprekken is de aanwezigheid (of afwezigheid) van een kwaliteitscultuur in de opleiding echt voelbaar (maar niet meetbaar).

3. Hoe verhoudt jullie referentiekader zich tot de ESG?

In het beoordelingskader opleidingsaccreditatie van NVAO staat volgende tekst:

De borging van de kwaliteit van de opleidingen gebeurt op internationaal aanvaarde wijze. Dit betekent dat de Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG, 2015) gevolgd worden. De kwaliteitskenmerken zijn een vertaling van de elementen uit de ESG die kwaliteitsvolle hogeronderwijsopleidingen typeren. De kwaliteitskenmerken zijn evenwel geen onderscheiden standaarden die elk apart tot een oordeel moeten leiden. Voor een opleiding waarvan de kwaliteit voldoet, is de aanwezigheid van al de volgende kwaliteitskenmerken geborgd:

- 1. De leerresultaten van de opleiding vormen een heldere en opleidingsspecifieke invulling van de internationale eisen met betrekking tot niveau, inhoud en oriëntatie;*
- 2. Het curriculum van de opleiding sluit aan bij de meest recente ontwikkelingen in het vakgebied, houdt rekening met de ontwikkelingen in het werkveld en is maatschappelijk relevant;*
- 3. De voor de opleiding ingezette docenten bieden de studenten optimaal de mogelijkheid om de leerresultaten te behalen;*
- 4. De opleiding biedt de studenten adequate en gemakkelijk toegankelijke voorzieningen en studiebegeleiding;*
- 5. De onderwijsleeromgeving stimuleert de studenten om een actieve rol te spelen in het leerproces en draagt bij tot een vlotte studievoortgang;*
- 6. De beoordeling van studenten weerspiegelt het leerproces en concretiseert de beoogde leerresultaten;*
- 7. De opleiding verstrekt volledige en gemakkelijk leesbare informatie over alle fasen van de studieloopbaan;*
- 8. Informatie over de kwaliteit van de opleiding is publiek toegankelijk.*

Het VIVES-referentiekader is zo opgesteld dat de punten 1 tot en met 6 uit dit beoordelingskader afgedekt zijn (zie <https://www.vives.be/nl/kwaliteitszorg>).

De punten 7 en 8 zijn niet opgenomen in het referentiekader maar worden op instellingsniveau geborgd. Voor punt 7 is de dienst studentenzaken van de hogeschool verantwoordelijk. Punt 8 wordt opgenomen door de dienst onderwijsbeleid waaronder kwaliteitszorg van de opleidingen valt.

4. Welke informatie maken jullie precies publiek?

In VIVES werken wij op de volgende manier:

Elke stap van de kwaliteitszorgcyclus heeft een output. Voor het schrijven van de publieke informatie gebruiken we drie outputs.

- 1- de kritische reflectie
- 2- het auditrapport
- 3- het verslag van het managementgesprek

Op basis van deze drie documenten schrijft een medewerker van de dienst onderwijsbeleid de publieke informatie. Die informatie toetsen we nog eens af met de opleiding vooraleer te publiceren. Wij publiceren geen output op zich uit de kwaliteitszorgcyclus maar wel een combinatie van drie output-documenten. Vroeger gebeurde dit wel. Toen werd het rapport van de visitatiecommissie publiek gemaakt. Wij zijn van oordeel dat dit maar één blik is, namelijk de externe blik van een commissie. Wij willen in onze publieke informatie ook de interne blik van de opleiding (via de kritische reflectie) en die van het management (via het verslag van het managementgesprek) meenemen.

Deze werkwijze stelt ons wel voor een aantal uitdagingen (waar we zelf nog mee worstelen):

- voldoende kritische zijn voor onszelf. Dus ook de werkpunten van een opleiding durven publiceren.
- de publieke informatie actueel houden.

5. Is er ook maatwerk mogelijk voor de opleidingen in jullie cyclus?

De cyclus is gestandaardiseerd voor alle opleidingen. Dit betekent dat alle opleidingen verplicht zijn om alle stappen van de cyclus te doorlopen.

Het maatwerk zit hem in de wijze waarop opleidingen omgaan met het referentiekader.

De 6 kwaliteitskenmerken liggen vast. Aan de onderliggende criteria kunnen opleidingen een eigen invulling geven. Dan wordt wel verwacht dat ze de keuze voor een andere invulling kunnen onderbouwen.

Voor de opleidingsaudit wordt een standaard programma gehanteerd. Er wordt vooraf altijd met de opleiding in gesprek gegaan over dit programma om te zien of zij wijzigingen willen aanbrengen op hun maat.

6. Draagt de aanpak ook bij aan verbetering van de gerealiseerde onderwijskwaliteit?

In de cyclus kan je twee soorten stappen onderscheiden:

1. Stappen die voorwaarde-scheppend zijn (scheppen de voorwaarden om de onderwijskwaliteit te verbeteren en werken stimulerend voor de opleiding).
 - Stap 1: kritisch reflecteren
 - Stap 2: kritische blik binnen brengen: opleidingsaudit
 - Stap 3: de blik van het management: managementgesprek
 - Stap 4: meerjarenplanning
 - Stap 6: evaluatiegesprek
2. Stappen die meerwaarde creëren (= verbetering van de gerealiseerde onderwijskwaliteit)
 - Stap 5: de opleiding optimaliseren en/of herontwerpen

De verbetering van de gerealiseerde onderwijskwaliteit vindt vooral plaats in stap 5. Deze stap is de langste stap en neemt meer dan driekwart van de cyclustijd in beslag. Tijdens deze stap worden de inzichten die de opleiding heeft opgedaan tijdens de vier eerste stappen gebruikt. Ze geven richting aan verandering en vernieuwing van het onderwijs. Het onderwijslandschap is echter dynamisch. Ook tijdens deze ontwikkelperiode kunnen nieuwe inzichten of evoluties (bijvoorbeeld digitale transformatie) aanleiding geven tot veranderingen.

7. Hoe verhouden de inspanningen in kwaliteitszorg zich in omvang met de tijd daarvoor? Administratieve lastendruk vormt belangrijk aandachtspunt in Nederland bij instellingsaccreditatie.

Met het nieuwe kwaliteitszorgstelsel in Vlaanderen (2019 – 2025) is de werklast ten gevolge van kwaliteitszorg gebleven. Het is ons aanvoelen dat de verantwoordingsfunctie van kwaliteitszorg een niet te verwaarlozen werklast met zich blijft meebrengen. Omdat de focus op het continuüm tussen controle en vertrouwen verschoven is naar vertrouwen worden opleidingen meer gestimuleerd om zelf verantwoordelijkheid op te nemen binnen de ruimte die ze krijgen. Zelf verantwoordelijkheid (moeten) opnemen en bewust keuzes (moeten) maken, leidt tot een grotere (gevoel van) werklast maar ook tot meer eigenaarschap van het onderwijs dat de opleidingen ontwikkelen en organiseren. We merken dat opleidingen ondanks de gebleven werklast hierdoor toch een grotere meerwaarde van hun kwaliteitszorginspanningen ervaren in vergelijking met vroeger. Het spanningsveld tussen kwaliteitsverantwoording enerzijds en meerwaarde voor het onderwijs anderzijds blijft bestaan en kan niet opgelost worden. Het is de kunde om met dit spanningsveld om te gaan en het evenwicht te blijven bewaken.

8. Wat is het doel van het publiekelijk delen van de informatie?

De publieke informatie over de kwaliteit van de opleiding is expliciet opgenomen in het beoordelingskader van NVAO (zie vraag 3). Elke opleiding is dus verplicht om informatie over de kwaliteit publiek beschikbaar te stellen. In deze informatie is belangrijk dat de opleiding naast haar sterke punten ook aangeeft waar ze extra aandacht aan besteedt (moet besteden). De publieke informatie over de kwaliteit van de opleidingen vormt naast de kritische reflectie van de instelling belangrijke startinformatie voor de commissie van de instellingsreview. Deze commissie zal vertrekken vanuit de publieke informatie om na te gaan of de kwaliteitszorg in eigen regie effectief werkt in de instelling.

Omdat in Vlaanderen de opleidingen niet meer op regelmatige wijze geaccrediteerd worden (zoals dit het geval was in vóór 2019) heeft de Vlaamse studentenvereniging (VVS) erop aangedrongen dat opleidingen publiek verantwoording blijven afleggen over hun kwaliteit. Op die manier vervangt de publieke informatie die de hogeschool zelf ter beschikking stelt op haar website, de publieke visitatierapporten op de website van de VLUHR (Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, het evaluatieorgaan in Vlaanderen).

Vragen naar aanleiding van de presentatie over kwaliteitszorg bij Koninklijk Conservatorium Den Haag
NNK-platform HBO – 1 april 2021

- Links: vernieuwen, rechts verbeteren?

Links én rechts verbeteren en vernieuwen. Vernieuwing alleen dáár waar het ook verbetering betreft....en vernieuwing kan uit zowel externe als interne feedback komen. In de externe cyclus lijkt dit wat duidelijker, maar ook in de interne cyclus kan er sprake zijn van vernieuwing. Als bijvoorbeeld tijdens een studentenpanel iemand met ervaring op een ander conservatorium een interessante suggestie doet dan gaat het om verbetering/vernieuwing vanuit de interne cyclus.

- Hoeveel jaar mag een Critical Friend ingezet worden (om haar/hem onafhankelijk te houden)?

Een Critical Friend bezoekt de afdeling twee keer. De tweede keer is drie jaar na het eerste bezoek, om te bezien wat er met de feedback is gebeurd. Daarna volgt een periode van weer drie jaar om met de nieuwe ervaringen aan de slag te gaan en hierna is het tijd voor een nieuwe Critical Friend. Een Critical Friend is dus maximaal zes jaar betrokken (want kan in het kader van een lichte opleidingsbeoordeling nog worden bevraagd door het visitatiepanel.)

- De uiteindelijke hamvraag: leidt het tot afgestudeerden die meer het verschil uitmaken?

Dat hopen wij zeker! Door de studenten meer te betrekken bij het reflectie-proces op hun onderwijs, hopen wij ook hun eigen reflectie—en leerproces te ondersteunen.